

MATTHIJS RUTTEN



'DE DEURWAARDER IS GEEN EXECUTIERECHTER'

SJEF VAN DER PUTTEN



Begin juni is het nieuwe preadvies van de KBvG gepresenteerd, waarin een regeling voor een beslagvrije voet bij een bankbeslag wordt voorgesteld en onderbouwd. Advocaat Matthijs Rutten van Zumpolle Advocaten las het preadvies en ziet nog wel enkele haken en ogen aan de voorgestelde oplossing. Ook vindt hij dat deurwaarders zich te vaak achter hun ministerieplicht verschuilen. Gerechtsdeurwaarder en KBvG-ledenraadslid Sjef van der Putten geeft weerwoord.

MR: “Ik heb de uitnodiging van de KBvG om mijn licht te laten schijnen over dit preadvies geaccepteerd om een heel eenvoudige reden: ik heb grote bedenkingen over de huidige uitvoeringspraktijk op het gebied van het bankbeslag. Ik vind namelijk dat deurwaarders zich te vaak achter hun ministerieplicht verschuilen bij het leggen van bankbeslag.”

SP: “Over die ministerieplicht doen veel misverstanden de ronde. Even voor alle duidelijkheid: als deurwaarder heb ik de uitvoerende macht. Vanwege die gedelegeerde staatsmacht heb ik me te houden aan het legaliteitsbeginsel. Dat werkt twee kanten op. Aan de ene kant is het mij niet toegestaan om de rechten van de beslaglegger uit te breiden – ik mag bijvoorbeeld een betekening niet overslaan omdat dat gemakkelijk is en ik mag geen beslag leggen op zaken waar een beslagverbod voor geldt. Aan de andere mag ik de rechten van de beslaglegger evenmin beperken. Dus als de wetgever aangeeft: dit is toegestaan, dan ben ik verplicht om daar uitvoering aan te geven – zelfs in die gevallen waarin ik dat persoonlijk niet wenselijk vind. Elke deurwaarder ziet dagvaardingen voorbijkomen waarvan hij of zij denkt: dit is een zinloze procedure. Maar dat wil niet zeggen dat de deurwaarder die dagvaarding dan maar niet uit gaat brengen. Precies hetzelfde geldt bij een beslag: op het moment dat ik opdracht krijg om beslag te leggen, dan zal ik dat beslag hebben uit te voeren, of ik dat nu wenselijk vind of niet. De deurwaarder handhaaft volgens de wet. Hij moet betrouwbaar zijn.”

MR: “Dat zie ik toch anders. Ik vind dat je als deurwaarder – ook in het licht van het tuchtrecht – wel degelijk

een eigen verantwoordelijkheid hebt na te gaan of je wel moet meewerken aan iets dat feitelijk niets anders is dan het verdienmodel van incassobureaus. Dat geldt vooral voor de uitwassen van het systeem. Ik noem Direct Pay als aansprekend bijvoorbeeld, dat vorig jaar 42.000 rechtszaken opstartte en waarvoor dus 42.000 keer een deurwaarder op pad is gegaan. Dat soort uitwassen in het systeem worden mijns inziens in stand gehouden omdat deurwaarders daaraan meewerken. Als ze dat niet zouden doen, zouden de Direct Pays van deze wereld geen verdienmodel meer hebben.”

SP: “Het is rechtstatelijk geen optie dat een deurwaarder kan zeggen: deze procedure kan wel en deze kan niet. Dat is ofwel aan de wetgever, ofwel aan de rechter voorbehouden. De deurwaarder kan toch niet op de stoel van de rechter gaan zitten en mag partijen zeker niet de toegang tot die rechter ontzeggen? Dat er zoveel misverstanden zijn over de taken en bevoegdheden van de gerechtsdeurwaarder is overigens het gevolg van foutieve rechtspraak, zowel tuchtrechtelijk als civielrechtelijk. En dat is gevaarlijk, want dat leidt tot rechtsonzekerheid en -ongelijkheid. Er komen ongelukken van. Dat zien we ook aan de uitspraken op dit terrein: daar is weinig consistentie in te ontdekken. Er zijn zelfs aantoonbaar foutieve uitspraken waarin deurwaarders wordt bevolen gelden op een derdenrekening te restitueren of een beslag op te heffen. Hoe dan ook: de deurwaarderswet is er heel duidelijk over: op het moment dat ik het verzoek krijg een ambtshandeling uit te voeren is er voor mij maar één toets: is er een wettelijke grondslag? Zo ja, dan wordt die ambtshandeling uitgevoerd. De wetgever zegt daarover dat de gerechtsdeurwaarder niet de poortwachter is van de grenzen van

moraal en fatsoen. En dit is bij de laatste wetswijziging opnieuw door de wetgever bevestigd. Wel is het mijn taak en zelfs mijn plicht om de verweerder te wijzen op zijn rechten en plichten. Ik heb hem te adviseren. Op het moment dat partijen er samen niet uitkomen, dan moeten ze naar de rechter gaan. En dan is het de beslaglegger die moet worden aangesproken, niet de deurwaarder.”

VERANTWOORDELIJKHEID NEMEN

MR: “Dat kan zijn, maar dat ontslaat de deurwaarder mijns inziens niet van de plicht om op zijn minst kritisch te kijken naar die wettelijke grondslag, alsmede naar de wijze van uitvoering. Om Direct Pay nogmaals als voorbeeld te nemen: al die zaken waren ook nog eens totaal onvoldoende onderbouwd. Daar heeft de rechter ze terecht op teruggefloten, maar dat hoeft de uitvoerende deurwaarder ook niet zomaar te pikken, denk ik dan. Je kunt ook opvoeden, door aan te geven dat de dagvaarding niet compleet is. En om dan even het bruggetje te maken naar het bankbeslag: een dag na de datum waarop de uitkeringen worden overgemaakt, hangen standaard bij mij de bewindvoerders aan de lijn met de mededeling dat er bankbeslag is gelegd. Als ik met bankmedewerkers praat, vertellen zij me dat er een enorme toestroom aan bankbeslagen is op de uitkeringsdata. Dat betekent dus dat deurwaarders wel degelijk schuldeisers faciliteren door op de datum van de uitkering over te gaan tot beslag. En dus omzeilen ze in feite de regeling van de beslagvrije voet door beslag te leggen op de uitkering. Dat hebben deurwaarders zelf bedacht en ze geven er massaal uitvoering aan – wetende wat dat voor consequenties heeft. Want daarmee ontnemen ze de schuldenaar feitelijk de mogelijkheid te leven: de vaste lasten kunnen niet meer worden betaald, er is geen geld voor boodschappen enzovoorts. En als je dan óók nog eens weet dat er enorm veel incassobureaus zijn die daar een verdienmodel op loslaten, dan vind ik dat deurwaarders daar wel degelijk hun verantwoordelijkheid in mogen nemen.”

SP: “Je kunt de deurwaarder niet vereenzelvigen met de schuldeiser. Ik blijf erbij dat het belangrijk is het verschil te blijven zien tussen die schuldeiser of het incassobureau aan de ene kant en de deurwaarder aan de andere. Op het moment dat er beslag wordt gelegd op of net na de datum van de uitkering, dan maakt de beslaglegger daar een fout. Op het moment dat een incassobureau een deurwaarder op die manier instrueert, dan is dat een fout van het incassobureau.”

MR: “Dat geloof ik dus niet. Dit is een discussie die ik vaker voer met deurwaarders en altijd is het verweer: ‘ik kreeg die opdracht nu eenmaal’ of ‘de wet geeft me die mogelijkheid dus ik moet ’m ook uitvoeren’. In mijn visie moet je, als je beslag legt op de bankrekening op het moment dat de periodieke uitkering is gestort, domweg een morele afweging maken of je dat beslag uitvoert. In het volle besef dat je

mensen in diepe problemen gaat brengen als je dat doet. En gezien de omvang van deze praktijk concludeer ik dat die morele afweging maar zelden wordt gemaakt.”

SP: “Ik begrijp je volkomen, alleen: het is niet de taak van de gerechtsdeurwaarder om dit soort afwegingen te maken. Ander voorbeeld: in bepaalde omstandigheden vind ik het als deurwaarder wenselijk dat er een afbetalingsregeling wordt getroffen. Ik mag echter niet zelfstandig dat besluit nemen, dan word ik zowel civielrechtelijk als tuchtrechtelijk teruggefloten omdat ik zelfstandig de rechten van de schuldeiser aan het beperken ben. Wat is nu het verschil tussen dit voorbeeld en het niet-leggen van een bankbeslag, dan wel het leggen van bankbeslag maar wel rekening houdend met een beslagvrije voet? In alle gevallen mag ik als deurwaarder dat besluit niet zelf nemen: het is het besluit van de opdrachtgever. Op het moment dat er misbruik van wordt gemaakt – en ja, ik geloof dat er misbruik van wordt gemaakt – dan is het aan de wetgever of de rechter om dat op te lossen. De deurwaarder kan dat niet, die heeft als enige taak bemiddelen en adviseren.”

KWETSBARE GROEP

MR: “Dat maakt het wel lastig. Want diezelfde deurwaarder heeft wel een heel bijzondere positie en machtsmiddelen. Dan is het wel gemakkelijk om je achter een schuldeiser te verschuilen, wetende wat de consequenties zijn. In het preadvies lees ik dat slechts 8% van de door een bankbeslag getroffen daadwerkelijk klagen en dat daarvan slechts de helft het voor elkaar krijgt dat het beslag ook daadwerkelijk wordt teruggedraaid. Dan lijkt het me duidelijk dat het hier om een maatschappelijk heel kwetsbare groep gaat die niet of nauwelijks in staat is zich tegen deze praktijk te verzetten. Dat, in combinatie met die bijzondere positie, maakt dat ik vind dat je als deurwaarder eigenlijk je opdrachtgever moet opvoeden.”

SP: “In tegenstelling tot andere landen heeft onze wetgever ervoor gekozen de deurwaarder niet tot een soort executierechter te maken. Het is echt een bewuste keuze van de wetgever om ervoor te kiezen dat wij niet bepalen wie er gelijk heeft. Het is niet onze taak om feiten vast te stellen en aan waarheidsvinding te doen. De deurwaarder is niet de rechter, niet de wetgever, hij vertegenwoordigt de uitvoerende macht. Wel kan ik me voorstellen dat een deurwaarder die willens en wetens meewerkt aan evidente uitwassen in de incasso-industrie, iets heeft uit te leggen aan de tuchtrechter. En in sprekende gevallen kan hij onrechtmatig handelen. Iets anders, Matthijs: wat vind je van de in het preadvies gekozen oplossing, dat de deurwaarder op elk gewenst moment inzage krijgt in het banksaldo van de schuldenaar?”

MR: “Vooropgesteld moet worden dat ik het toejuich als in de wet wordt opgenomen dat de beslagvrije voet ook

geldt voor het bankbeslag. Dat voorkomt meteen een heleboel discussie. De wet op de vereenvoudiging van de beslagvrije voet geeft deurwaarders al ruime inzage in de vermogenspositie van de schuldenaar. Dit is in feite een verlengde hiervan, en komt eigenlijk neer op het naar voren halen van het inzagerecht. Als de deurwaarder nu inzage vraagt bij de bank, komt het antwoord vier weken later – nu krijg je het meteen en je weet dat het raak is. Dus in die zin zie ik wel dat dit een praktische oplossing is voor de bestaande problemen. Wat ik alleen wel vermoed, is dat het in de uitvoering nog wel eens lastig kan worden – iets wat je trouwens ook ziet met betrekking tot de wet op de vereenvoudiging van de beslagvrije voet. Feitelijk moet hele bankensysteem opnieuw worden ingericht. Misschien is er ook nog een bankenregister nodig en sowieso moet de informatie-uitwisseling geborgd worden. En dan is er nog het punt van de AVG. Die zegt dat zowel degene die persoonsgegevens opvraagt als degene die ze deelt, toestemming nodig hebben. Het zou maar zo kunnen zijn dat deurwaarder en bank straks toestemming nodig hebben van de beslagene om die gegevens überhaupt te mogen delen.”

SP: “Ik denk dat we niet moeten vergeten dat de deurwaarder een staatstaak uitoefent, te weten rechtshandhaving. Effectieve rechtshandhaving begint met informatie. Kijk je naar de aanbevelingen van de Raad van Europa, dan stellen die dat tenuitvoerleggingsautoriteiten volledige inzage moeten hebben in het vermogen van een verweerder. In dat licht kun je dus geen informatie achtergehouden met een beroep op de privacy. Betalen is een brengschuld. Een schuldenaar heeft niet voldaan aan zijn verplichtingen en is veroordeeld. Hij heeft niet voldaan aan zijn veroordeling. Er is bevel gedaan, hij heeft niet voldaan aan het bevel en heeft niet zelfstandig informatie aangeleverd. Op dat moment, en pas dan, moet de deurwaarder als openbaar ambtenaar alle informatie kunnen achterhalen die hij nodig heeft voor het uitvoeren van zijn staatstaak. Verstoppertje spelen mag niet worden gestimuleerd.”

PRESENTEERBLADJES

MR: “Een staatstaak die toch vooral in het belang van de schuldeiser is...”

SP: “Natuurlijk niet. De hele maatschappij is gebaat bij effectieve en rechtvaardige rechtshandhaving. Het is een

integraal onderdeel van het recht op een eerlijk proces. Als ik weet waar iemand bankiert en welk saldo er op zijn rekening staat, dan is ieder beslag raak. Dan wordt er geen enkel onnodig beslag gelegd dat geen doel treft. De enorme maatschappelijke kosten die daarmee samenhangen zijn dan verleden tijd. Dat is ook in het belang van schuldenaren.”

MR: “Maar dan snap ik niet goed waarom er Europese landen zijn waar je beslag kunt leggen bij een centrale bank, waarmee je géén inzage krijgt in privégegevens, maar wel weet dat de beslagvrije voet geborgd is en dat je altijd ‘raak schiet’, zonder verhogende kosten en privacy-issues. Waarom kiest de KBvG dan niet voor dat systeem? Nu houd je de taak bij de deurwaarder, waar je die misschien beter bij de bank kan neerleggen. Zodat je in ieder geval de uitvoeringsproblematiek waar je als deurwaarder tegenaan kan lopen – ook in het kader van de privacy – vermijdt.”

SP: “De KBvG heeft haar visie op rechtshandhaving gepresenteerd in het Meerjarenbeleidsplan. Dit plan staat vol met voorstellen en voorbeelden van hoe het beter kan. We hebben die echt wereldwijd geïnventariseerd en nu op een presenteerblaadje aan de overheid aangeboden. Zo pleiten wij al jaren voor een grootschalige modernisering van het beslag- en executierecht. Probleem is alleen dat daarvoor tot op heden onvoldoende politiek draagvlak is. Dit preadvies heeft een andere functie, namelijk een directe aanpassing van een concrete wet. Dit is dus vooral een praktisch en politiek haalbare oplossing. Ja, er zijn zeker betere systemen. Die zijn ook opgenomen in het plan. Maar die hebben veel meer en vergaande implicaties voor de rest van het beslag- en executierecht. En daar is de maatschappij kennelijk nog niet klaar voor. Daarom is het ook zo goed dat de KBvG de handschoen oppakt en de wetgever aanbevelingen blijft doen. Deze onderzoeken worden door de deurwaarders zelf bekostigd.”

MR: “Ik ben het helemaal met je eens dat het goed is dat dit maatschappelijke probleem getackeld wordt vanuit de beroepsgroep en het is mooi te zien dat die daarin haar verantwoordelijkheid neemt. En misschien belangrijker nog: ik denk ook dat het voorstel daadwerkelijk zal bijdragen aan het oplossen van de schuldenproblematiek.”

